

Nr 200.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående rätt att i mål och ärenden som tillhöra domstols handläggning insända handlingar med posten m. m.; given Stockholms slott den 10 mars 1944.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

lag om rätt att i mål och ärenden som tillhöra domstols handläggning insända handlingar med posten m. m.; samt

lag om ändrad lydelse av 10 § lagen den 26 april 1940 (nr 272) med särskilda bestämmelser angående domstolarna och rättegången vid krig eller krigsfara m. m. så ock om fortsatt giltighet av samma lag.

GUSTAF.

Thorwald Bergquist.

F ö r s l a g
till
L a g
om rätt att i mål och ärenden som tillhöra domstols handläggning
insända handlingar med posten m. m.

Härigenom förordnas som följer.

Inlaga eller annan handling som skall ingivas till domstol, domare, över-exekutor eller nedre justitierevisionen må inlämnas genom bud eller insändas med posten i betalt brev. Vad nu sagts skall även gälla i fråga om handling som skall ingivas till militär befälhavare vid klagan över beslut i disciplinmål eller utslag av krigsdomstol. Inlämnas skriftlig vadeanmälan genom bud eller insändes den med posten, må jämväl vadepenning på enahanda sätt erläggas.

Handling, som inlämnas genom bud eller inkommer med posten, skall anses ingiven av den som undertecknat handlingen. Handlingen skall anses ingiven den dag då den inkom till mottagaren. Då handlingen inkommit, skall vad i lag eller författning är stadgat om skyldighet för part att tillika inställa sig anses iakttaget.

Vad i lag eller författning är stadgat därom, att handling skall ingivas eller åtgärd eljest företagas före visst klockslag å dagen, äge ej tillämpning i fråga om handling eller åtgärd som avses i denna lag, ej heller beträffande muntlig vadeanmälan och erläggande av vadepenning vid sådan anmälan.

Denna lag träder i kraft dagen efter den då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling och gäller intill den dag då rättegångsbalken den 18 juli 1942 träder i kraft.

F ö r s l a g

till

L a g

om ändrad lydelse av 10 § lagen den 26 april 1940 (nr 272) med särskilda bestämmelser angående domstolarna och rättegången vid krig eller krigsfara m. m. så ock om fortsatt giltighet av samma lag.

Härigenom förordnas *dels* att 10 § lagen den 26 april 1940 med särskilda bestämmelser angående domstolarna och rättegången vid krig eller krigsfara m. m. skall hava ändrad lydelse på sätt nedan angives *dels ock* att samma lag, vilken enligt lag den 9 april 1943 (nr 161) gäller till och med den 30 juni 1944, i sin sålunda ändrade lydelse skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1945.

10 §.

Konungen äger i den mån det finnes påkallat på grund av förhållanden, som avses i 1 § första stycket, beträffande riket i dess helhet eller viss del därav förordna om förlängning av den tid, inom vilken ingivande av inlaga eller annan åtgärd för fullföljande eller bevakande av talan annorledes än genom särskilt rättsmedel skall äga rum hos domstol, domare, nedre justitierrevisionen eller överexekutor.

Denna lag träder i kraft dagen efter den då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 18 februari 1944.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD.

Efter gemensam beredning med chefen för försvarsdepartementet anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Bergquist, *fråga angående rätt att insända inlägga till domstol med posten m. m.*

Föredraganden anför följande.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 2 december 1942 har riksdagens militieombudsman hemställt om vidtagande av åtgärder i syfte att underlätta anförandet av besvär över utslag av krigsdomstol och beslut i disciplinmål av militär befälhavare. Sedan yttranden inhämtats över denna framställning, utarbetades inom departementet en promemoria i ämnet, vari bland annat föreslogs, att beträffande såväl den militära som den allmänna rättsskipningen skulle införas rätt att insända inlägga med posten. Jämväl över denna promemoria ha yttranden nu inkommit.

Militieombudsmannens framställning.

Besvär över utslag som meddelats av regementskrigsrätt, stationskrigsrätt eller särskild krigsrätt skola ingivas till krigsöverdomstolen; det är dock tillåtet för klaganden att i stället avlämna sina besvär till den befälhavare, som föranstaltat om krigsrättens sammankallande. Besvärstiden är tjugu dagar. Före klockan 12 å tjugonde dagen från den dag då utslaget gavs skall klaganden sålunda antingen ingiva besvären till krigsöverdomstolen eller avlämna dem till vederbörande befälhavare. Ha besvären avlämnats till den sistnämnde, åligger det denne att ofördröjligen insända besvärshandlingarna till krigsöverdomstolen. Bestämmelserna härom äro upptagna i 65 § första stycket lagen om krigsdomstolar och rättegången därstädes.

Besvär över utslag som givits av fältkrigsrätt skola avlämnas till den befälhavare, som förordnat krigsrätten; det är dock tillåtet för klaganden att i stället ingiva sina besvär till krigsöverdomstolen. Besvärstiden är femton dagar. Före klockan 12 å femtonde dagen från den dag då utslaget gavs

skall klaganden sålunda antingen avlämna besvären till vederbörande befälhavare eller ingiva dem till krigsöverdomstolen. Ha besvären avlämnats till vederbörande befälhavare, åligger det denne, om klagandens motpart kan anträffas i orten, att giva motparten avskrift av besvären samt förelägga honom att inkomma med förklaring. Kan motparten ej anträffas eller har han avgivit förklaring eller försuttit tiden därför, bör befälhavaren ofördröjligen insända handlingarna i målet till krigsöverdomstolen. Bestämmelserna härom äro upptagna i 65 § tredje stycket lagen om krigsdomstolar, sådant detta lagrum lyder enligt lagen den 20 juni 1941. Tidigare var besvärstiden 10 dagar.

Beträffande häktade givas vissa särskilda föreskrifter.

Besvär över beslut som av befälhavare meddelats i disciplinmål skola ingivas till krigshovrätten (eller i vissa fall till överkrigsrätt); det är dock tillåtet för klaganden att avlämna sina besvär till den befälhavare, som ålagt bestraffningen eller i dennes ställe satt är. Besvärstiden är tjugu dagar, räknat från den dag då straffet avslutades. Före klockan 12 å tjugonde dagen från den dag då straffet avslutades skall klaganden sålunda antingen ingiva besvären till krigshovrätten eller avlämna dem till vederbörande befälhavare. Ha besvären avlämnats till den sistnämnde, åligger det denne att ofördröjligen insända besvärshandlingarna till krigsöverdomstolen. Bestämmelserna härom äro upptagna i 209 § första stycket strafflagen för krigsmakten.

Jämväl besvär över krigsöverdomstols utslag i mål, vari krigsrätt meddelat utslag eller befälhavare ålagt disciplinär bestraffning, må avlämnas till den befälhavare, som ägt mottaga hos krigshovrätten i målet anförda besvär eller avgivna påminnelser. 76 § lagen om krigsdomstolar innehåller närmare bestämmelser härom.

I skrivelsen till Kungl. Maj:t den 2 december 1942 har militieombudsmannen till en början erinrat, att klagande i mål som avgjorts av krigsrätt eller såsom disciplinmål hade två vägar att välja, i det han kunde antingen avlämna besvären till vederbörande befälhavare eller ingiva dem till krigshovrätten. Klagandens rätt att med sin besvärsskrift vända sig till vederbörande befälhavare syntes ha införts främst i syfte att bereda klaganden en förmån. Sålunda hade 1901 års krigslagstiftningskommitté uttalat, att det huvudsakliga skälet för denna anordning vore å ena sidan den bundenhet, som den militära tjänstgöringen i många fall med nödvändighet måste medföra, och å andra sidan omsorgen, att ingen finge av sin tjänstgöring hindras att få ett utslag underställt högre rätts prövning. Såvitt anginge klagan över fältkrigsrätts utslag syntes anordningen vara motiverad jämväl av en önskan att underlätta skriftväxlingen genom att låta denna ske genom befälhavarens försorg. Härtill kunde fogas den synpunkten, att anordningen för klaganden även kunde innebära en ekonomisk fördel. Eftersom besvär till krigshovrätten skulle ingivas och ej finge med posten insändas, finge nämligen klaganden i regel, om han begagnade den direkta vägen, anlita ett avlönat ombud. I normala fall kunde klaganden däremot oftast själv avlämna besvären till vederbörande befälhavare.

I anslutning härtill uttalar militieombudsmannen att, enligt vad en verkställd utredning visade, det genom krigslagstiftningen reglerade besvärsförfarandet icke syntes fungera tillfredsställande under nu rådande förhållanden. Undersökningen hade gällt några av krigshovrätten under den senaste tiden meddelade utslag, varigenom anförda besvär förklarats icke kunna upptagas till prövning. Om resultatet av undersökningen anför militieombudsmannen vidare:

Svårigheter ha visat sig redan när det gällt att avgöra vilken befälhavare som är behörig att mottaga besvär. I 209 § strafflagen för krigsmakten heter det, att besvären skola avlämnas till den befälhavare som ålagt bestraffningen eller den som är satt i hans ställe. Enligt 65 § lagen om krigsdomstolar skola besvären avlämnas till den befälhavare, som föranstaltat om krigsrättens sammankallande (första stycket), respektive som förordnat krigsrätten (tredje stycket). Ehuru det i sistnämnda paragraf icke utsäges att besvären, om annan blivit satt i befälhavarens ställe, skola avlämnas till denne, måste detsamma dock gälla. Sedan en viss militär chef ålagt bestraffning eller förordnat om krigsrätt, skola således besvären avlämnas till innehavaren av den befattning, som vederbörande chef innehade vid den tidpunkt då han vidtog sin nyssnämnda åtgärd. De militära organisations- och befälsförhållandena under den senaste tidens beredskapstjänstgöring ha utmärkts av en viss rörlighet. Långa och snabba förflyttningar av förbanden ha ägt rum, och underordnade förband såsom kompanier och bataljoner ha ofta blivit underställda annan befälhavare än den ordinarie regementschefen. Detta har återverkat på rättsskipningen.

Sedan militieombudsmannen härefter redogjort för fyra särskilda fall, där klaganden förlorat sin talan på den grund att besvären avlämnats till fel befälhavare, fortsätter militieombudsmannen:

Klagandenas förfaranden i de fyra refererade fallen kunna möjligen uppfattas såsom utslag av en benägenhet hos dem att med sina besvär vända sig till den ordinarie förbandschefen eller den chef som de varit underställda vid tiden för besvarens avgivande eller närmast före hempermittering. Man torde dock icke kunna utesluta den möjligheten, att klagandena icke känt till vilken befälhavare som fattat det beslut, vilket varit bestämmande för besvärsförfarandet, eller vilken befattning han vid beslutets fattande utövat. I fält torde i varje fall den underordnade militära personalen icke vid varje tidpunkt vara insatt i de rådande befälsförhållandena.

Det har även visat sig att det kan, utan att laga förfall föreligger, vara svårt för klaganden att i rätt tid komma i förbindelse med vederbörande befälhavare. I detta avseende kan det till en början erinras om att besvären skola avlämnas till denne och icke få insändas med posten samt att fältposten är en gren av den allmänna posten. Besvär som till vederbörande befälhavare inkommit med allmänna posten kunna icke upptagas till prövning. Denna regel torde kunna tolkas så strängt, att besvär som av klaganden avlämnats till kompanichef och av denne med post insänts till vederbörande befälhavare icke skola upptagas. I ett sådant fall bör kompanichefen således sända besvären med ordonnans och icke med posten.

Stadgandet att besvären skola avlämnas till vederbörande befälhavare bör icke tolkas så strängt efter ordalagen, att besvären måste av denne personligen behandlas. Om besvären å regementsexpedition avlämnas till den befattningshavare som har att mottaga inkommande handlingar, torde besvären vara rätt ingivna. Till stöd för denna uppfattning kan man åberopa

ett äldre rättsfall (se N. J. A. 1918 not. B 501). Å andra sidan är det uppenbart att kretsen av de personer som i dessa angelägenheter kunna handla å regementschefens vägnar är mycket begränsad. Då besvären under nu gällande ordning å kompaniexpedition avlämnas till kompaniets chef eller adjutant måste det anses att de av denne innehavas så att säga å klagandens vägnar. Detta blir av betydelse i det fall att besvären bliva fördröjda under sin vidare befordran till vederbörande befälhavare.

Om besvär med posten tillställas annan befattningshavare vid regementsstab än vederbörande befälhavare, exempelvis expeditionsunderofficer eller stabschef, och av denne mottagas i tjänsten och icke privat, torde de böra behandlas på samma sätt som om de med posten inkommit till regementschefen, det vill säga icke upptagas till prövning. Klaganden kan emellertid i stället med posten sända sin besvärsskrift till sådan underordnad befattningshavare privat med anhållan att denne måtte avlämna skriften till vederbörande befälhavare. Den anlitade befattningshavaren kommer då att inneha besvärsskriften icke å tjänstens vägnar utan på grund av ett honom av klaganden givet privat uppdrag. Någon skyldighet att mottaga sådana uppdrag finnes icke och påföljderna av felaktigheter som begås vid uppdragets fullgörande kunna drabba klaganden.

I samband med dessa uttalanden omnämner militieombudsmannen några fall, där klagande förlorat sin talan på grund av att besvären för sent kommit rätt befälhavare tillhanda efter att inom besvärstiden ha avlämnats till annan militär befattningshavare.

Vidare lämnar militieombudsmannen en redogörelse för bestämmelserna rörande tjänsteväg i tjänstgöringsreglementena för armén, marinen och flygvapnet, instruktionen för expeditionstjänsten vid armén samt fältreglementet för armén. Enligt dessa bestämmelser skall klagande i allmänhet vända sig till sin närmaste befälhavare — inom kompani dock omedelbart till kompanichefen — vilken, om han ej själv äger upptaga klagan till prövning, skall befordra klagomålet till den det vederbör, i allmänhet med iakttagande av vanlig tjänsteväg, sammanfallande med den ordning som gäller för den ständiga befälsrättens utövning. I anslutning till denna redogörelse anför militieombudsmannen:

Föreskrifterna rörande tjänsteväg gälla icke för det fall att militär personal vill anförda besvär över utslag i disciplinmål eller av krigsrätt. Någon skyldighet att gå denna väg föreligger alltså icke. I och för sig torde det å andra sidan icke möta hinder att militär personal begagnar den för tjänstemeddelanden föreskrivna ordningen för att få en besvärsskrift befordrad till vederbörande befälhavare. Därvid är emellertid av vikt att de befattningshavare, som besvärsskriften passerar, iakttaga de för besvärs anförande givna särskilda bestämmelserna. Såsom förut angivits torde sålunda besvärsskriften icke få med posten sändas till vederbörande befälhavare. Om så sker kan klaganden förlora sin talan. Även i övrigt torde befordringen ske så att säga på klagandens egen risk. Om besvärsskriften går förlorad eller försenas, så att den icke är vederbörande befälhavare tillhanda före besvärstidens utgång, går klaganden sin talan förlustig. Detsamma gäller om besvärsskriften exempelvis med posten sändes från någon underordnad befattningshavare direkt till krigshovrätten eller avlämnas till fel befälhavare.

Slutligen finns det den möjligheten att klaganden personligen eller genom bud överlämnar sina besvär till vederbörande befälhavare. I fält torde

ofta hinder möta mot detta enkla förfarande. Sålunda kan regementschefens kvarter vara beläget på stort avstånd från klagandens egen förläggningsplats. Förbandens uppehållsorter kunna snabbt växla och hållas hemliga. Fältpostnumret till vederbörande stab är kanske icke bekant för klaganden. Tjänstgöringen kan också medföra starka begränsningar i dennes rörelsefrihet. Man torde icke äga förutsätta att underordnad militär personal under fältförhållanden regelmässigt kan komma i förbindelse med annat befäl än befälet på eget kompani. Särskilda svårigheter att snabbt komma i förbindelse med vederbörande befälhavare kunna uppstå, då klaganden blivit förflyttad till annat förband eller eljest kommit att lyda under annan chef än den till vilken besvären skola avlämnas.

Härefter framhåller militieombudsmannen ytterligare behovet av ändrade föreskrifter beträffande besvär förfarandet samt ifrågasätter i sådant hänseende, att klagande i krigsrätts- och disciplinmål skall medgivnas att avlämna besvär till närmaste befälhavare som för expedition. I denna del innehåller framställningen följande:

Möjligheten för klagande att med sina besvär vända sig till militär befälhavare synes vara av stort värde för den militära personalen, i synnerhet för manskapet. Reglerna om förfarandet i de fall då denna väg begagnas böra vara så utformade, att klagandena icke riskera onödiga rättsförluster. Ur denna synpunkt kunna anmärkningar riktas mot den nu rådande ordningen. I vissa fall synes man med fog kunna påstå, att klagande av sin militära tjänstgöring blivit hindrad att få utslaget prövat av högre rätt. Detta gäller de fall då den enda utväg som praktiskt taget stått öppen för klaganden varit att ingiva sina besvär till någon militär befälhavare, lägre eller högre, vilken funnits å orten, men besvären trots att de till denne ingivits i rätt tid, sedermera blivit så försenade eller på sådant sätt vidarebefordrade att de icke kunnat upptagas till prövning.

Behovet av ändrade bestämmelser rörande besvär förfarandet torde främst göra sig gällande i fråga om förhållandena i fält. Skillnad synes därvid ej böra göras mellan utslag som meddelats av fältkrigsrätt samt beslut som i fält givits av vederbörande befälhavare. För vinnande av större enhetlighet torde man emellertid också böra avstå från att göra skillnad mellan fältkrigsrätter och andra krigsrätter samt mellan straffbeslut som av befälhavare meddelats i fält och under fredsforhållanden; om man på detta område ville göra en åtskillnad borde det avgörande snarare vara arten av den tjänstgöring som klaganden fullgjorde då besvären avlämnades. Även under fredsforhållanden är det ganska vanligt att klagande i och för sin tjänst befinner sig å annan ort än där besvären enligt nu gällande regler skola avlämnas.

Vissa svårigheter yppa sig när det gäller att finna en allmän regel som bättre än de nuvarande bestämmelserna tillgodoser anspråken på ett tillförlitligt besvär förfarande. Det ligger nära till hands att söka anslutning till föreskrifterna rörande tjänsteväg. Jämkningsar i dessa föreskrifter äro dock ofrånkomliga. Om man utgår från huvudregeln i tjänstgöringsreglementet för armén, att klaganden skall vända sig till sin närmaste befälhavare, torde det bliva nödvändigt att göra den begränsningen, att besvär icke böra ingivas till lägre befälhavare än sådan som för expedition. Detta betingas därav att besvärsskriften måste diarieföras, så att kontroll kan utövas, huruvida besvärsskriften avlämnats i rätt tid, samt laga kraft bevis utfärdas. Man kommer således fram till regeln att klagande skall äga rätt att med sin besvärsskrift vända sig till närmaste befälhavare, som för expedition. Det är här

fråga om befälhavare under vars befäl klaganden står vid den tidpunkt, då besvärsskriften avlämnas. Det skall givetvis icke fordras att klaganden personligen inger besvärsskriften, utan i den delen skola vanliga regler om besvärs anförande gälla. Det torde, såsom förut berörts, icke heller vara nödvändigt att besvärsskriften överlämnas till vederbörande befälhavare personligen; den person som på expeditionen å befälhavarens vägnar brukar mottaga och diarieföra inkommande handlingar torde vara behörig att även mottaga besvär. Fördelen med en regel av nu angiven innebörd ligger främst däri, att klagande får rätt att vända sig till den militäre chef med vilken han i de flesta fall lättast och säkrast kan komma i förbindelse. En annan fördel för klaganden är att fel eller försummelser som möjligen begås vid besvärshandlingarnas vidare befordrande icke komma att drabba honom. Ur praktisk synpunkt torde det vara fördelaktigt att besvärshandlingarna i fortsättningen kunna, om så finnes lämpligt, befordras med posten.

Den yttre gången av ärendet synes böra bli att den befälhavare, som från klaganden mottagit besvärsskriften, förser den med bevis om dagen och klockslaget för dess ingivande ävensom med anteckning rörande ingivarens namn samt därpå inför densamma i vederbörligt diarium. Någon prövning huruvida besvär blivit rätt anförda skall mottagaren icke verkställa. För att förebygga onödig rättsförlust för klaganden kan det dock vara lämpligt att mottagaren förvisar sig om att klaganden står under hans befäl, likaså därom att besvärsskriften är av klaganden egenhändigt undertecknad eller, om så ej är fallet, att ingivaren har behörig fullmakt. Mottagaren skall därpå i vanlig tjänsteväg befordra besvärshandlingarna till den regementschef eller motsvarande chef varunder han själv lyder. Därest denne chef, eller någon i vars ställe han trätt, icke ålagt bestraffningen respektive föranstaltat om krigsrättens sammankallande, skall han ofördröjligen översända besvärshandlingarna till den chef som vidtagit sådan åtgärd. Någon gång torde det kunna inträffa att det icke utan vidare är klart till vem besvärshandlingarna sålunda skola sändas. Det torde vara fördelaktigt att dylika oklarheter redan på detta tidiga stadium upptäckas, enär möjligheterna att undanröja dem torde vara störst medan handlingarna ännu finnas kvar vid det förband klaganden tillhör. Frågor som behöva klaras upp kunna vara, när och av vem det överklagande beslutet meddelats. — I de regler som nu gälla för besvärsärendets behandling hos den befälhavare som ålagt bestraffningen eller föranstaltat om krigsrättens sammankallande synes ändring icke erfordras.

Det kan ifrågasättas om det icke borde lämnas klaganden öppet att ingiva sina besvär jämväl till befälhavare som eventuellt finnes mellan klagandens närmaste, expedition förande befälhavare samt regementschef eller motsvarande chef. Då behovet av en dylik rätt torde vara ringa, synes man till förfarandets förenklande (jämför nedan beträffande laga kraft bevis) böra avstå från dess införande.

Vid utfärdande av laga kraft bevis torde det, om det här angivna besvärsförfarandet genomföres, komma att tillgå på följande sätt. Sedan begäran om laga kraft bevis inkommit till den befälhavare som ålagt bestraffningen eller föranstaltat om krigsrättens sammankallande, måste denne förvisa sig om huruvida besvär inkommit till underordnad befälhavare. För detta ändamål måste ärendet överlämnas till den lägre befälhavare, som under besvärstiden haft klaganden under sitt befäl och som varit behörig att mottaga besvär. Att fastställa till vem ärendet sålunda skall överlämnas torde ej möta svårighet. Den befälhavare till vilken ärendet sålunda överlämnas torde böra utfärda bevis såväl angående den tid klaganden stått under hans befäl som i frågan huruvida besvär till honom ingivits eller icke. Ärendet skall därefter

återställas i samma ordning som nyss angivits för mottagna besvärshandlingars vidare befordran. Den befälhavare som mottagit begäran om laga kraft bevis måste slutligen för egen del utfärda bevis, huruvida besvär blivit till honom ingivna.

Vid armén finnes expedition vid kompani, vilken förestås av kompanichefen. Av lägre befälhavare föres icke expedition. Envar inom ett kompani skall således enligt den här skisserade ordningen äga avlämna sin besvärsskrift till kompanichefen. Under fredsförhållanden föres vid kompaniexpedition, liksom å andra motsvarande expeditioner, kronologiskt register för inkommande och utgående meddelanden. Även i fält skall expedition föras vid kompani (motsvarande förband) samt bataljonsstab och högre stab. Vid varje sådan expedition skall föras ett register. I detsamma skola inkommande och utgående handlingar registreras i löpande nummerföljd. Nu nämnda register torde fylla de krav som man ur förevarande synpunkter måste uppställa.

Jämväl inom marinen torde regeln bli att den som tillhör kompani skall äga rätt att med sin besvärsskrift vända sig till kompanichefen; den som icke står under befäl av kompanichef kan i stället vända sig till vederbörande motsvarande befälhavare, av vilken expedition föres. I reglementet för marinen anges av vilka befälhavare expedition skall föras. Enär fartygschef skall föra expedition, kommer den å fartyg tjänstgörande personalen att kunna avlämna besvärsskrifter till fartygschefen.

Inom flygvapnet skall den som vill anföra besvär äga rätt vända sig till divisionschef, om han tjänstgör å division, och eljest till den närmaste befälhavare, av vilken expedition föres. I tjänstgöringsreglementet för flygvapnet anges vilka expeditioner som skola finnas.

Regler om rätt att avlämna besvär till den befälhavare, vilken ålagt bestraffningen eller föranstaltat om krigsrättens sammankallande eller förordnat krigsrätten, torde böra bibehållas.

Yttranden över framställningen.

Chefen för försvarsstaben, vilkens yttrande inforrades över militieombudsmannens framställning, tillstyrkte de föreslagna lagändringarna samt anförde därvid bland annat följande.

Att nuvarande, i framställningen avsedda regler icke fyllt sin uppgift bestyrktes av erfarenheten. Svårigheterna att avgöra vilken befälhavare, som vore behörig att mottaga besvärsskriften, vore avsevärda, särskilt under fältförhållanden, där icke sällan underordnade förband under längre eller kortare tid bleve underställda annan befälhavare än den ordinarie regementschefen. Icke blott den klagande parten utan även den befälhavare, som mottog och registrerade handlingar, riskerade att begå misstag, vilka man icke hunne att rätta till, innan den lagstadgade, ganska knappt tillmätta besvärstiden gått till ända. Svårigheter uppkomme också icke sällan för klaganden att i rätt tid komma i förbindelse med den befälhavare, till vilken besvärsskriften skulle ingivas. Besvären finge icke översändas med posten utan måste ingivas till nämnde befälhavare, vars vistelseort under fältförhållanden icke alltid vore känd för klaganden eller åtminstone kunde vara avlägset belägen och underkastad ständiga växlingar, Icke minst i de fall, då den dömden underginge det ådömda disciplinstraffet vid besvärstidens utgång, uppkomme för honom avsevärda svårigheter att tillvarata sina intressen.

De ändrade regler som militieombudsmannen föreslagit syntes vara väl avvägda. Risker för rättsförlust för klaganden genom det ena eller andra missgreppet uteslötes praktiskt taget fullständigt, medan samtidigt någon verk-

ligt betungande ny tjänsteplikt knappast lades på den lägre befälhavare, som hade att mottaga besvären. Behandlingen av de tvivelsmål i fråga om rätt forum, vilka i vissa fall kunde uppstå, fölle på regementschef eller där- emot svarande befattningshavare. Genom att fordra, att den lägre befälha- vare, som skulle äga mottaga besvären, skulle vara sådan befälhavare, som förde expedition, vunne man erforderlig stadga och säkerhet i systemet.

Krigshovrätten, som ävenledes efter remiss avgav yttrande i ärendet, avstyrkte däremot militieombudsmannens framställning samt förordade i stället vidtagande av vissa andra åtgärder, vilka syntes ägnade att i hög grad minska den av militieombudsmannen påtalade risken för onödig rättsförlust.

Gentemot det av militieombudsmannen ifrågasatta förfarandet framhöll krigshovrätten, att detta visserligen skulle medföra att risken för onödig rätts- förlust bleve mycket liten men att det å andra sidan vore förenat med all- varliga olägenheter i flera avseenden. Härutinnan erinrade krigshovrätten till en början, att vissa militära befattningshavare därigenom skulle betungas med nya arbetsuppgifter, för vilka de dessutom saknade nödig kompetens. samt att utfärdande av lagakraftbevis skulle avsevärt försvåras. I dessa hän- seenden anförde krigshovrätten:

Krigshovrätten är givetvis ense med militieombudsmannen därom, att reg- lerna för fullföljd av talan böra hava en sådan utformning, att en klagande ej löper risk att utan eget förvållande gå förlustig sin rätt till materiell pröv- ning av själva saken. Det är även otvivelaktigt, att med det i militieombuds- mannens framställning skisserade förfarandet — enligt vilket klagande skul- le medgivas rätt att ingiva sina besvär till kompanichef eller motsvarande mi- litär befattningshavare, som därvid skall förvissa sig om dels att klaganden vid ifrågavarande tidpunkt står under hans befäl och dels att besvärsskrif- ten är av klaganden egenhändigt undertecknad eller, om så ej är fallet, att ingivaren har behörig fullmakt — risken för onödig rättsförlust blir mycket liten. Denna fördel av den tilltänkta reformen är dock, såvitt krigshovrät- ten kan finna, förknippad med allvarliga olägenheter. Till en början skulle härigenom ytterligare arbete komma att läggas på kompaniadjutanterna. respektive personer i motsvarande ställning, vilka ju utgöra en av olika tjäns- tegöromål mycket hårt betungad kategori av militära befattningshavare. och detta arbete skulle dessutom bliva av sådan art, att kompaniadjutanterna ingalunda äro lämpade att utföra detsamma. Sålunda torde det vara klart. att icke kompaniadjutanterna — liksom för övrigt ej heller kompanichefer- na — äro lämpade att utföra någon granskning av att ingivaren av besvären är försedd med vederbörlig fullmakt. Häremot kan visserligen invändas, att granskningen ej är avsedd att innebära någon garanti för att besvären i formellt avseende äro utan anmärkning men det torde å andra sidan kunna antagas, att de klagande komma att uppfatta den omständigheten, att be- svären granskats utan anmärkning, såsom en garanti för att några felaktig- heter i angivet hänseende ej föreligga, och för en samvelsgrann kompaniadju- tant respektive kompanichef måste det under alla förhållanden framstå så- som mindre tillfredsställande att de skola utföra en granskning för vilken de sakna erforderliga insikter. Vidare skulle förfarandet vid utfärdande av lagakraftbevis å krigsrättsutslag bliva en omständlig och understundom tids- ödande procedur, som även skulle vara förenad med stora risker för att fel skulle begås vid bevisens utfärdande. Det bleve tydligen nödvändigt att in- förskaffa bevis från tre myndigheter, nämligen dels klagandens kompani- chef eller därmed jämförlig befattningshavare, dels den befälhavare, som

föranstaltat om krigsrättens sammankallande, och dels krigsöverdomstolen. För att fastställa, vilken eller vilka befälhavare, som varit behöriga att mottaga besvär från den dömda, torde därjämte ofta tidsödande arbete behöva utföras å expeditionen hos den befälhavare, som föranstaltat om krigsrättens sammankallande.

Såsom skäl mot de föreslagna förändringarna anförde krigshovrätten vidare och framför allt, att desamma syntes passa mindre väl tillsammans med processordningen vid krigsdomstolarna, sådan denna syntes komma att gestalta sig efter rättegångsreformens genomförande. Härvidlag ville krigshovrätten hänvisa till ett av processlagberedningen utarbetat förslag till ändringar i lagen om krigsdomstolar och rättegången därstädes samt strafflagen för krigsmakten, över vilket förslag krigshovrätten den 26 mars 1943 avgivit yttrande till processlagberedningen. Krigshovrätten anför:

Sagda förslag innehåller i nu ifrågakvarande avseende följande bestämmelser. Klaganden skall inkomma, i krigsrättsmål med vadeinlaga och i disciplinmål med besvärslinlaga till den befälhavare, som föranstaltat om krigsrättens sammankallande, respektive den befälhavare, som ålagt bestraffningen. Inlaga må insändas till befälhavaren med allmänna posten. (Processlagberedningen föreslår att vid fullföljd av talan från fältkrigsrätt vadeinlaga skall få insändas direkt till krigsöverdomstolen.) Klagandens motpart har — i mål från regementskrigsrätt och särskild krigsrätt — rätt till så kallat anslutningsvad.

Krigshovrätten har ej haft något att erinra mot vad processlagberedningen sålunda föreslagit (med undantag av förslaget att vadeinlaga skall få insändas direkt till krigsöverdomstolen) och har därjämte förordat, att jämväl i mål från fältkrigsrätt anslutningsvad skall kunna anföras. Krigshovrätten har vidare föreslagit införandet av en uttrycklig bestämmelse, att fullföljdshänvisningen, till undvikande av rättsförlust för klagande, skall innehålla uppgift å den befälhavare, som är behörig mottaga vade- respektive besvärslinlaga.

Av de i processlagberedningens förslag upptagna bestämmelserna angående behörig befälhavare för mottagande av vade- respektive besvärslinlaga och rörande anslutningsvad är den förra bestämmelsen givetvis icke alls och den senare bestämmelsen uppenbarligen endast med svårighet förenlig med militieombudsmannens förevarande förslag. Genom bestämmelsen om rätt till inlagas insändande med allmänna posten och genom det av krigshovrätten föreslagna stadgandet om att fullföljdshänvisning skall innehålla tydlig uppgift om den befälhavare, till vilken besvären få insändas, kan man å andra sidan, enligt krigshovrättens mening, på väsentliga punkter ernå en för de enskilda parterna lika betryggande anordning som enligt militieombudsmannens förslag. Det är visserligen sant, att det även med den ordning för klagans anförande, som av krigshovrätten föreslagits skola tillämpas efter rättegångsreformens genomförande, kan förekomma fall, då en enskild part i krigsrättsmål kan ha svårigheter att inom lagstadgad tid insända sina besvär till vederbörande befälhavare. Dessa fall torde dock ej bli så många, att man för deras skull bör vidtaga särskilda lagstiftningsåtgärder, särskilt om, såsom krigshovrätten jämväl föreslagit, tiden för ingivande av vade- respektive besvärslinlaga i anledning av fältkrigsrätts dom eller utslag bestämmes till samma tid, som är föreslagen för ingivande av sådan inlaga över vanlig krigsrätts dom eller utslag, d. v. s. till tre veckor.

I detta sammanhang må även, vad angår förhållandena efter rättegångsreformens genomförande, anmärkas, att enligt processlagberedningens förslag dom då regelmässigt skall avkunnas i den dömdes närvaro. Därest så ej

sker, skall enligt förslaget domen delgivas den dömde och tiden för fullföljd av talan räknas från det delgivning skett.

Efter erinran att, såsom framginge av det anförda, ett besvärshöjande av den art, som militieombudsmannen ifrågasatt, icke vore behöfligt efter rättegångsreformens genomförande, förklarade krigshovrätten, att enligt dess mening de av militieombudsmannen anförda nackdelarna med det nuvarande systemet icke vore så stora att en ändring i angiven riktning borde vidtagas för den tid, som kunde återstå till dess rättegångsreformen genomfördes vid krigsdomstolarna.

De åtgärder krigshovrätten i stället förordade innefatta *dels* utfärdande av föreskrift enligt vilken krigsdomstol skall vara skyldig angiva till vem besvär må avgivas, *dels* medgivande för klagande att insända besvär med posten, *dels* ock fastställandet av enhetliga besvärstider. Härom anfördes:

Det synes önskvärt, att Kungl. Maj:t utfärdar särskild föreskrift om att i fullföljdshänvisning från krigsdomstol alltid skall angivas, vilken befälhavare som är behörig att mottaga besvär. En sådan föreskrift torde böra utfärdas snarast möjligt, dock att föreskriften för mål, som avgöras av krigshovrätten, bör gälla endast sådana mål, som avdömts av lägre instans efter föreskriftens ikraftträdande. Vidare anser krigshovrätten det önskvärt, att klagande i krigsrättsmål utan avbidan på den nya rättegångsreformens genomförande på krigslagstiftningens område skall tillerkännas rätt att med allmänna posten insända sina besvär till vederbörande befälhavare respektive till krigsöverdomstol eller nedre justitierevisionen. Slutligen vill krigshovrätten ifrågasätta, om man ej redan nu bör införa enhetliga bestämmelser rörande tiden för anförande av besvär över krigsrätts utslag och sålunda förlänga tiden för anförande av besvär över fältskyrkrätts utslag från nuvarande 15 till 20 dagar. Såsom stöd härför vill krigshovrätten åberopa *dels* att det i regel torde vara just i mål från fältskyrkrätt, som den nu fastställda tiden för anförande av besvär i ogynnsamma fall kan befinnas för kort, *dels* att, enligt de erfarenheter krigshovrätten gjort, den nuvarande skillnaden beträffande besvärstiderna lätt förbises av de enskilda parterna och därför understundom vållar, att besvär över fältskyrkrätts utslag inges för sent men inom tjugu dagar efter utslaget dag, och *dels* slutligen att sagda skillnad ej torde hava någon praktisk betydelse ur synpunkten att målen från fältskyrkrätt böra snabbt avgöras i krigsöverdomstolen.

Därest de nu nämnda åtgärderna vidtagas, bortfaller enligt krigshovrättens uppfattning i huvudsak behovet av de av militieombudsmannen ifrågasatta ändringarna.

Departementspromemorian.

I den promemoria som med anledning av militieombudsmannens framställning och de däröver avgivna yttrandena utarbetades inom departementet anfördes i fråga om behovet av ändrade bestämmelser, att den utredning som innefattades i militieombudsmannens skrivelse syntes giva vid handen, att den nuvarande ordningen beträffande besvär i krigsrätts- och disciplinmål vore behäftad med vissa brister som ej sällan föranledde att en klagande förlorade sin talan. Vidare uttalades i promemorian, att missförhållandena väsentligen syntes ha sin grund i kravet på att besvär skulle ingivas och ej finge insändas med posten till den befälhavare eller krigsdomstol till vilken

de skulle avlämnas. Härjämte syntes i vissa fall ha förelegat ovisshet om vilken befälhavare som ägde mottaga besvär. Med särskild styrka gjorde sig dessa svårigheter gällande under sådana förhållanden som de nu rådande, och det syntes angeläget att vidtaga åtgärder i syfte att ernå större rättssäkerhet i ifrågavarande hänseende. Om vad som därvid borde åtgöras hade olika meningar framträtt. Militieombudsmannen hade föreslagit, att klagande i krigsrätts- och disciplinmål skulle berättigas att avlämna sina besvär till närmaste befälhavare som förde expedition. Krigshovrätten, som avstyrkt detta förslag, hade i stället förordnat, bland annat, att sådan klagande skulle berättigas insända sin besvärshandling med posten.

Beträffande de olika meningar som sålunda framträtt uttalades i promemorian, att det förslag som framställt av krigshovrätten syntes böra föredragas. Till stöd härför anfördes i promemorian:

Otvivelaktigt skulle genom den av militieombudsmannen föreslagna anordningen risken för rättsförlust i hög grad minskas. I andra avseenden är detta förslag emellertid mindre tillfredsställande. Krigshovrätten har sålunda erinrat att därigenom vissa militära befattningshavare skulle påläggas nya arbetsuppgifter, för vilka de icke ägde nödig kompetens, samt att svårigheter ej sällan skulle uppstå när det gäller att avgöra huruvida ett beslut eller utslag vunnit laga kraft och därför får verkställas. Med hänsyn till angelägenheten att undvika dröjsmål med straffverkställigheten torde sistnämnda anmärkning vara vägande.

Såsom krigshovrätten påpekat måste även beaktas det fullföljdsförfarande som fastställts i den nya rättegångsbalken. I denna stadgas i 33 kap. 3 §, att inläga eller annan handling må till rätten inlämnas genom bud eller insändas med posten i betalt brev, att handling som sålunda inkommer skall anses ingiven av den som undertecknat handlingen samt att den skall anses inkommen, då den avlämnats till rätten eller dess kansli. Vidare stadgas med avseende å alla mål att vade- och besvärsläga skall avlämnas till den domstol vars beslut fullföljden avser. Om, såsom man äger förutsätta, motsvarande bestämmelser genomföras även beträffande den militära rättegångsordningen torde den av militieombudsmannen föreslagna anordningen icke bli behövlig.

I promemorian framhölls, att det emellertid syntes vara mindre tillfredsställande att medgiva besvärsläga insändande med posten endast på krigslagstiftningens område men bibehålla det nuvarande kravet på handlingars ingivande såvitt anginge de allmänna domstolarna. Även beträffande dessa gällde för närvarande i stor utsträckning, att inlagor och andra handlingar skulle ingivas till domstol eller domare. I vissa fall, såsom för fullföljd av vade- eller revisionstalan, erfordrades till och med att part för ingivande av handling inställde sig personligen eller genom befullmäktigat ombud, och sådan inställelse krävdes stundom för vidtagande av annan åtgärd i rättegång än ingivande av handling, så t. ex. för anmälan av vad, som vanligen skedde muntligen med erläggande av vadepenning. I andra fall, såsom då fråga vore om ansöknings- eller besvärshandlingar, uppställdes icke något dylikt krav men handlingarna måste, om ej annat vore medgivet, överlämnas av någon som personligen inställde sig och finge icke insändas med posten. Även i nu angivna fall föranledde kravet på handlingars ingivande understundom, att en klagande för-

lorade sin talan, och det syntes vara uppenbart, att risken härför skulle ökas om i krigsrätts- och disciplinmål part medgaves att insända besvär med posten. Det torde ej heller kunna anses uteslutet, att de rådande förhållandena försvårat iakttagande av formkravet även såvitt gällde de allmänna domstolarna, framförallt vore därvid anledning att tänka på de minskade möjligheterna för de till beredskapstjänstgöring inkallade att personligen ingiva besvär och andra handlingar till domstol. På sätt nyss nämnts innebure den nya rättegångsbalken, att sådana handlingar finge inlämnas genom bud eller insändas med posten i betalt brev. Det hade ock befunnits påkallat att beträffande de allmänna domstolarna skapa möjlighet att under extraordinära förhållanden tillåta att handling insändes med posten. Detta hade skett genom föreskrifter i lagen den 26 april 1940 med särskilda bestämmelser angående domstolarna och rättegången vid krig eller krigsfara m. m., vilken enligt lag den 9 april 1943 ägde giltighet till och med den 30 juni 1944.

Beträffande bestämmelserna i nya rättegångsbalken och 1940 års lag anfördes i promemorian:

I motiven till processlagberedningens förslag till rättegångsbalken anfördes — efter erinran om de nyssnämnda gällande föreskrifterna — att i flera författningar medgivits att handling finge insändes med posten. I detta hänseende framhåller beredningen att bestämmelser av dylik innebörd funnes i vattenlagen beträffande handling som skall ingivas till vattendomstol eller vattenrättsdomaren, i lagen om arbetsdomstol beträffande ansökan om och skriftlig förklaring över stämning, i lagen om delning av jord å landet beträffande besvär i jorddelningsmål samt i gällande rättegångsbalk beträffande förklaring i besvärsmål som är anhängigt i hovrätt eller högsta domstolen. Beredningen tillägger, att föreskrifter liknande de nu berörda återfunnes i andra lagar. Härefter anför beredningen att de regler, som nu gällde för ansöknings- och besvärshandlingar, borde utsträckas till alla fall, då förfarandet vore skriftligt. Anledning syntes ej föreligga att bibehålla den nuvarande skillnaden mellan å ena sidan vade- och revisionsinlagor och å den andra besvärsskrifter. Den inställelse, som nu ägde rum för ingivande av vade- eller revisionsinlaga, vore rent formell. Skriftlig inlaga, som vore egenhändigt undertecknad av part eller befullmäktigat ombud för honom, borde sålunda alltid kunna ingivas även av annan än parten och utan att ingivaren hade fullmakt från denne. Handlingen borde också kunna insändas med posten. Vad nu sagts borde gälla även i andra fall, då part vore berättigad att genom skrift företa rättegångshandling, såsom ansökan om stämning, anmälan av vad eller missnöje eller ansökan om återvinning eller återupptagande. Det vore uppenbart, att i de fall, då lagen förutsatte, att part skulle inställa sig till förhandling, hans inställelse ej kunde ersättas genom ingivande av skrift. De nu berörda reglerna om ingivande av handling innebure ej annat än att handlingen ansåges ingiven av den, som undertecknat handlingen. Huruvida denne vore behörig att handla i rättegången, vore att bedöma enligt vanliga regler. Vore handlingen undertecknad av ombud för parten, borde, om dennes behörighet ej tidigare styrkts, fullmakt bifogas. Liksom för närvarande syntes insändande av rättegångshandlingar med posten böra ske på avsändarens risk. Handling skulle anses inkommen först då den avlämnats till rätten eller dess kansli.

1940 års lag är enligt 1 § första stycket avsedd att kunna tillämpas vid krig eller krigsfara, vari riket befinner sig, eller eljest under utomordentliga av

krig föranledda förhållanden. Enligt sista stycket i 1 § äger lagen ej tillämpning i fråga om krigsdomstolar och rättegången därstädes. 10 § första stycket innehåller följande: Då det finnes påkallat på grund av förhållanden, som avses i 1 § första stycket, äger Konungen beträffande riket i dess helhet eller viss del därav förordna, att inläga eller annan handling, som skall ingivas till domstol, domare eller nedre justitierevisionen, må insändas med posten i betalt brev; vad i lag eller författning är stadgat därom, att handling skall ingivas eller åtgärd eljest företagas före visst klockslag å dagen äger ej tillämpning i fråga om handlingens ingivande eller insändande. Handling, som inkommer med posten, skall anses ingiven av den, som undertecknat handlingen. Handlingen skall anses ingiven den dag, då den inkom till mottagaren. Då handlingen inkommit, skall vad i lag är stadgat om skyldighet för part att tillika inställa sig anses iakttaget. I andra stycket av 10 § stadgas, att förordnande, som avses i första stycket, ock må meddelas i fråga om anmälan av vad och erläggande av vadepenning. — Genom kungörelse den 10 maj 1940 har Kungl. Maj:t, med riksdagens samtycke, förordnat att vad i 2—12 §§ av 1940 års lag stadgas skall äga tillämpning. Något förordnande med stöd av 10 § i lagen har däremot icke meddelats.

I den av processlagberedningen utarbetade promemoria som ligger till grund för 1940 års lag anfördes med avseende å de omtalade bestämmelserna i 10 §. att vid krig eller därmed jämförliga förhållanden vissa lätnader borde göras uti reglerna om handlingars ingivande till domstol eller domare. Det syntes i sådant avseende lämpligt att parterna, om så erfordrades, tillerkändes rätt att anlita postverket. Behovet av dylika bestämmelser kunde emellertid vara olika för skilda delar av landet. Med hänsyn härtill hade det synts böra tillkomma Kungl. Maj:t att genom särskilt förordnande meddela bestämmelser i förevarande hänseende. Genom dylikt förordnande betoges ej parterna rätten att ingiva sina handlingar; förslaget avsåge endast att vid sidan av eljest gällande bestämmelser erbjuda möjlighet att insända handlingar med posten. Ej heller medförde förslaget någon inskränkning i den rätt, som kunde tillkomma part, att för inlagans insändande anlita viss myndighet. En sådan befogenhet tillkomme enligt vissa angivna bestämmelser parter på Gotland samt häktade m. fl. — I vissa fall gällde, att handling skulle ingivas eller åtgärd eljest vidtagas före bestämt klockslag å dagen. En dylikt föreskrift syntes icke lämpligen böra bibehållas såvitt anginge handlingar, som finge insändas med posten. Då olika bestämmelser i detta hänseende icke borde gälla allt eftersom handlingen ingäves eller insändes med posten, skulle föreskrifter av dylik innebörd försättas ur kraft i den mån Kungl. Maj:t förordnade, att handlingar finge insändas med posten. — Beträffande undantaget för den militära rättsskipningen erinrades i promemorian att i vad den anginge de frågor, som hänförde sig till krigsförhållanden, i allt väsentligt redan vore reglerade genom 1914 års lag om krigsdomstolar och rättegången därstädes.

Vad sålunda anförts och särskilt den nya rättegångsbalkens bestämmelser om rätt att genom bud eller med posten insända inlagor och andra handlingar i rättegång innefattade enligt uttalande i promemorian starka skäl att genom en provisorisk lagstiftning, med giltighet till dess rättegångsbalken trädde i kraft, genomföra en reform av sådan innebörd beträffande såväl den militära som den allmänna rättegången.

I promemorian uttalades vidare att genom en dylik reform de av militieombudsmannen påtalade missförhållandena väsentligen torde bliva avhjälpta. På sätt krigshovrätten föreslagit syntes det dock vara påkallat att därjämte

föreskriva skyldighet för krigsdomstol att vid meddelande av fullföljdshänvisning tydligt angiva till vilken befälhavare besvär må ingivas eller insändas. Dylik föreskrift borde meddelas i administrativ ordning. Krigshovrätten hade jämväl föreslagit, att den nuvarande besvärstiden beträffande utslag av fältkrigsrätt, femton dagar, skulle förlängas till tjugu dagar i syfte att uppnå överensstämmelse med vad som gällde i fråga om övriga krigsrätter. Förstnämnda besvärstid fastställdes så sent som genom lag den 20 juni 1941; den var förut endast tio dagar. Även i samband med sistnämnda lagändring föreslogs en förlängning av tiden till tjugu dagar men detta förslag mötte invändningar med hänsyn till att kravet på snabbhet i rättsskipningen under krigsförhållanden därigenom skulle åsidosättas. Det syntes icke föreligga tillräckliga skäl att nu intaga en annan ståndpunkt i denna fråga.

Beträffande det närmare innehållet i en särskild lag om rätt att insända inlaga i rättegång med posten m. m. anfördes i promemorian, att anledning ej syntes föreligga till annat än att i huvudsak giva stadgandena samma innehåll som bestämmelserna i 10 § första och andra styckena i 1940 års förut nämnda lag. Dock anmärktes att stadgandena i överensstämmelse med reglerna i nya rättegångsbalken även borde avse rätt att inlämna handlingar genom bud och att därav å andra sidan påkallades, att den särskilda bestämmelsen rörande vad begränsades att gälla erläggande av vadepenning vid skriftlig anmälan av vad. Vidare föreslogs att nämnda bestämmelser i 1940 års lag skulle upphävas och att i samband därmed 1940 års lag i övrigt skulle givas förlängd giltighet, förslagsvis till och med den 30 juni 1945. Den nya lagen borde träda i kraft den 1 juli 1944.

I enlighet med vad sålunda anförts hade upprättats vid promemorian följande utkast till lag om rätt att insända inlaga i rättegång med posten m. m., lag om fortsatt giltighet av lagen den 26 april 1940 (nr 272) med särskilda bestämmelser angående domstolarna och rättegången vid krig eller krigsfara m. m. samt cirkulär till krigsdomstolarna i riket angående innehållet i fullföljdshänvisning m. m.

Förstnämnda utkast innehöll följande bestämmelser:

I rättegång vid domstol så ock vid klagan över militär befälhavares beslut i disciplinmål må inlaga eller annan handling, som skall ingivas till domstol, domare, nedre justitierevisionen eller militär befälhavare, inlämnas genom bud eller insändas med posten i betalt brev. Vad i lag eller författning är stadgat därom, att handling skall ingivas eller åtgärd eljest företagas före visst klockslag å dagen, äge ej tillämpning i fråga om ingivande eller insändande av handling som här avses. Handling, som inlämnas genom bud eller inkommer med posten, skall anses ingiven av den, som undertecknat handlingen. Handlingen skall anses ingiven den dag, då den inkom till mottagaren. Då handlingen inkommit, skall vad i lag eller författning är stadgat om skyldighet för part att tillika inställa sig anses iakttaget.

Vad nu sagts skall ock gälla i fråga om erläggande av vadepenning vid skriftlig anmälan av vad.

Lagen skulle gälla intill den dag då rättegångsbalken den 18 juli 1942 trädde i kraft.

Yttranden över departementspromemorian.

Över den inom departementet upprättade promemorian angående rätt att insända inläga i rättegång med posten m. m. ha yttranden, efter remiss, avgivits av nedre justitierevisionen, hovrätterna, t. f. chefen för försvarsstaben, processlagberedningen, föreningarna Sveriges häradshövdingar, Sveriges stadsdomare samt Sveriges krigsdomare och auditörer ävensom Sveriges advokatsamfund.

De vid promemorian fogade lagutkasten ha lämnats utan erinran eller i huvudsak tillstyrkts i samtliga yttranden utom det som avgivits av hovrätten över Skåne och Blekinge.

Svea hovrätt har i sitt yttrande påpekat vissa med förslagets genomförande förenade olägenheter, vilka emellertid enligt hovrättens mening icke borde utgöra hinder mot förslagets antagande. Hovrätten anför i detta hänseende:

Förslagets genomförande kommer att för hovrättens del medföra vissa nackdelar. Det händer nämligen ej sällan, att till hovrätten ställd besvärsskrift saknar uppgift om klagandens adress eller om dagen för överklagade utslaget eller om namnet å den underrätt, som meddelat utslaget, allt uppgifter, som icke blott erfordras vid utfärdande av protokollsföreläggande i målet utan även böra finnas för att aktuarien skall kunna utfärda lagakraftbevis. Dessa brister kunna för närvarande botas genom att aktuarien frågar ingivaren om nämnda förhållanden samt antecknar svaren å besvärshandlingen. Därest en dylik bristfällig handling efter förslagets genomförande inkommer med posten, blir det ej möjligt att på samma enkla sätt komplettera uppgifterna utan det blir nödvändigt att, främst genom förfrågningar hos underrätten, söka införskaffa de felande uppgifterna. Dessa förfrågningar komma säkerligen att innebära åtskilligt arbete för hovrättens personal, och beträffande lagakraftbevisen kan någon försening uppstå. Saken kommer icke att ligga till på samma sätt som efter den nya rättegångsbalkens ikraftträdande, då inlagorna visserligen få insändas med posten men då insändandet skall ske till underrätten, som själv har tillgång till ifrågavarande uppgifter. Den föreslagna anordningen är vidare ägnad att öka antalet obefogade besvär. Hovrätten finner emellertid, att promemorians förslag medför så stora förenklingar och andra fördelar för den rättssökande allmänheten, att vad hovrätten här förut anfört icke bör utgöra hinder mot förslagets antagande. Hovrätten tillstyrker därför förslaget i princip.

Processlagberedningen förklarar, att beredningen, såvitt anginge den militära rättsskipningen, icke hade något att erinra mot att fullföljdsinlagor finge insändas med posten och att föreskrifter meddelades i syfte att den, som ville söka ändring i krigsdomstols utslag, erhöile tydlig anvisning å den befälhavare, som vore behörig att mottaga besvären. I denna del anför beredningen bland annat:

Av flera skäl synes den av krigshovrätten anvisade utvägen böra givas företräde framför militieombudsmannens förslag. För klaganden torde det i ett flertal fall utgöra en lättnad att kunna omedelbart avlämna sina besvär till befordran med posten i stället för att uppsöka befälhavare, som äger mottaga besvären. Som krigshovrätten framhållit skulle militieombudsmannens förslag innebära, att på kompanichefer och andra befälhavare, som förut äro särskilt betungade, komme att läggas nya arbetsuppgifter av för dem främmande natur. Förfarandet vid utfärdande av lagakraftbevis skulle vidare bliva

alltför komplicerat och föranleda oläglig tidsutdräkt. Överhuvud synes detta förslag ägnat att medföra ökat expeditiönsarbete. Vanligen torde sålunda i varje särskilt fall flera befälhavare än nu komma att taga befattning med ingivna besvär och framställningar om lagakraftbevis; detta kan innebära större risk för att handlingar förkomma eller misstag begås. I motsats härtill skulle de av krigshovrätten föreslagna anordningarna snarast kunna medföra en lättnad i det militära expeditiönsarbetet.

Krigshovrättens förslag ansluter sig även nära till de bestämmelser, som beredningen avser att föreslå för att rättegången i militära mål må anpassas efter den nya rättegångsordningen. Enligt dessa bestämmelser skola fullföljdsinlagor vid talan mot krigsrätts avgöranden inlämnas eller med posten insändas till krigsrättens kansli, d. s. v. expeditionen hos den befälhavare, som har att föranstalta om krigsrätts sammanträde. Fullföljdshänvisning, som meddelas av krigsrätt, skall bland annat innehålla uppgift å kansliets postadress. I disciplinmål skola besvär inlämnas eller med posten insändas till den befälhavare, som ålagt bestraffningen eller som är satt i hans ställe. Vad angår talan mot krigsöverdomstols avgöranden skola fullföljdsinlagor alltid avlämnas hos krigsöverdomstolen; även därvid skola emellertid inlagorna få insändas med posten.

Beträffande förslaget, att även utanför den militära rättsskipningen skulle medgivas att inlägga eller annan handling i rättegång vid domstol må inlämnas genom bud eller insändas med posten i betalt brev, uttalar processlagberedningen att detta förslag innebure en principiell omläggning av stor räckvidd men att ur de synpunkter, som beredningen hade att företräda, anledning ej föreläge att motsätta sig en lagstiftning av avsedd innebörd. Därvid anföres:

Ehuru en sådan omläggning icke i nämnvärd grad torde vara betingad av de ändringar, som förordats beträffande rättegången i militära mål, skulle den å andra sidan ur allmänna processuella synpunkter medföra beaktansvärda fördelar och även vara av en viss betydelse för underlättande av övergången till nya rättegångsbalkens fullföljdssystem. Beredningen vill särskilt framhålla, att de svårigheter, som i många fall möta för parter att vidtaga föreskrivna fullföljdsåtgärder, i väsentlig mån skulle avlägnas.

Föreningen *Sveriges häradshövdingar* yttrar, att enligt dess mening ej något vore att erinra mot förslaget i vad det avsåge krigsrättsmål och militära disciplinmål samt att, om föreskrift av denna innebörd genomfördes, det likaså syntes ofrånkomligt att enahanda ordning för handlingars ingivande samtidigt måste gälla i fråga om rättegångsmål vid de allmänna domstolarna. Den uppfattning om sättet för talans fullföljande m. m. som genom den föreslagna lagen skulle komma att bibringas värnpliktig ungdom komme säkerligen att även efter militärtjänstgöringen bliva deras enda kännedom om rättens innehåll i dylika ting. Andra bestämmelser i samma ämne beträffande de allmänna domstolarna än de, som gällde i militära mål, skulle säkerligen medföra fara för rättsförlust i åtskilliga fall.

Hovrätten över Skåne och Blekinge har ej något att erinra mot krigshovrättens förslag om dels utfärdande av föreskrift enligt vilken krigsdomstol skall vara skyldig angiva till vem besvär må avgivas, dels ock medgivande för klagande att i krigsrätts- och disciplinmål insända besvär med posten.

Däremot anser hovrätten att rätt att fullfölja talan från de allmänna domstolarna genom att insända fullföljdsinlaga genom bud eller med posten icke borde medgivas annat än i yttersta nödfall och hovrätten avstyrker därför det framlagda förslaget till lag om rätt att insända inlaga i rättgång med posten m. m., såvitt det avser de allmänna domstolarna. Emellertid ifrågasätter hovrätten, att person som fullgör militärtjänstgöring möjligen borde beredas vissa lätnader i fråga om fullföljd av mål från de allmänna domstolarna. Hovrätten anför i huvudsak följande.

Det är i denna hovrätt numera mycket sällsynt, att klagande förlorar sin talan på den grund att fullföljdsinlagan inkommit till hovrätten med posten. I detta sammanhang må nämnas att hovrättens president förordnat, att brev och andra försändelser till »kommissionären vid hovrätten» skola överlämnas till en förutvarande befattningshavare i hovrätten, som åtagit sig ansvara för att de i behörig ordning ingivas till hovrätten. Anledningen till detta stadgande är tydligen den att, sedan allmänheten nu vant sig vid att kommissionär finnes vid underrätterna, mången tager för givet att en sådan även finnes vid hovrätten. Farhågan för att klagande parter i större utsträckning än förr skulle förlora talan vid allmän överdomstol genom att insända fullföljdsinlagor med posten om dylikt insändande bleve tillåtet i krigsrätts- och disciplinmål synes hovrätten icke vara befogad. Den stora allmänheten har säkerligen icke någon kännedom om krigslagstiftningen. Endast beträffande den relativt fåtaliga krets av personer, som själva haft att göra med fullföljd i krigsrättsmål, torde den antydda risken finnas. Och denna risk torde avsevärt minskas om förfarandet såvitt angår militärpersoners fullföljd av talan i mål från de allmänna domstolarna ordnas på sätt, hovrätten nedan föreslår. Det må även framhållas att, ehuru det sedan många år varit tillåtet att insända besvär i jorddelningsmål med posten, detta icke såvitt känt är varit ägnat att väcka villfarelse i angivna hänseende.

Skyldigheten att »ingiva» fullföljdsinlaga torde ha stadgats för att skapa säkerhet för att inlagan härrör från behörig person. Ur denna synpunkt torde skyldigheten visserligen icke ha någon större betydelse. Däremot har den haft den fördelaktiga verkan, att klagande, som varit ur stånd att själv ingiva sin fullföljdsinlaga, anlitat ombud, som i följd av det honom givna uppdraget icke blott ingivit klagandens inlaga utan även i övrigt bevakat hans talan. Att märka är att klagande ingalunda är tillförsäkrad saklig prövning av sin talan endast därigenom, att hans fullföljdsinlaga vederbörligen inkommit till överdomstolen. Det åligger även klaganden, efter föreläggande, att ingiva felande underrättsprotokoll och, i besvärsmål, att uttaga, delgiva och återställa kommunikationshandlingar, allt vid äventyr av talans förlust. Erfarenheten visar, att just i sådana fall, där klaganden själv skött sin sak i överrätten, talan ofta förloras genom underlåtenhet i något av nyssnämnda hänseenden. Visserligen erhåller klaganden meddelande att beslut om infordrande av felande protokoll respektive kommunikationsresolution utfärdats, men meddelandet lämnas ofta obeaktat just av sådana klagande.

Hovrätten finner det kunna tagas för alldeles visst att om det blir tillåtet att till de allmänna överdomstolarna insända fullföljdsinlagor med posten, de fall, vari klagande förlorar sin talan genom underlåtenhet att insända felande protokoll eller att fullgöra föreläggande i kommunikationsresolution, komma att avsevärt ökas till antalet. Vad man genom en dylik reform vinner i ett avseende, förlorar man således i ett annat.

I detta sammanhang vill hovrätten framhålla, att enligt den nya rättegångsbalken talan icke kan förloras genom dylik underlåtenhet annat än i det undantagsfall att klagande efter egen begäran tillåtit ombesörja delgivning av fullföljdsinlaga. Den omständigheten att klagande enligt sagda balk äger insända sådan inlaga genom bud eller med posten innefattar därför enligt hovrättens mening icke något skäl för att genomföra en reform av sådan innebörd beträffande den nuvarande allmänna rättegångsordningen.

Hovrätten vill även erinra därom, att i jorddelningsmål förklaring över anförda besvär infordras genom ägodelningsdomarens försorg. Visserligen kan i dylika mål besvärstalan förloras genom underlåtenhet att ingiva felande protokoll men risken härför torde, då det här i regel är fråga om i orten boende jordägande parter, vara ganska ringa.

Vidare vill hovrätten framhålla att det särskilt vad angår mål mellan enskilda parter synes vara i viss mån betänkligt att förenkla fullföljdsförfarandet på sätt föreslagits. Blir det möjligt att anmäla vad och överklaga blott genom att skriva en skrift och lägga den på posten, kommer säkerligen mången att begagna sig härav blott för att förhåla saken. Härigenom tillskyndas klagandens motpart obehörigen rättsförlust. Han förlorar i för honom bästa fall, d. v. s. då klaganden underlåter inlämna felande protokoll, icke blott den vanliga fullföljdstiden utan även den tid, som förflyter innan överdomstolen kan göra klagandens talan desert på grund av sagda underlåtenhet. Särskilt om 7 § lagen den 26 april 1940 med särskilda bestämmelser angående domstolarna och rättegången vid krig eller krigsfara m. m. äger tillämpning, kan sistnämnda tid bli ganska avsevärd. I dylikt fall tillskyndas även domstolen och militära myndigheter icke obetydligt extra arbete genom den plikt att inhämta upplysning som i sagda lagrum ålagts domstolen.

På grund av det anförda finner hovrätten att rätt att fullfölja talan från de allmänna domstolarna genom att insända fullföljdsinlaga genom bud eller med posten icke bör medgivas annat än i yttersta nödfall. Härutinnan torde bestämmelserna i nyssnämnda lag vara tillfyllest. Hovrätten avstyrker alltså bestämt det framlagda förslaget till lag om rätt att insända inlaga i rättegång med posten m. m. såvitt det avser de allmänna domstolarna och i följd härav jämväl förslaget om upphävande av 10 § första och andra styckena i 1940 års lag.

Däremot förordar hovrätten att i krigsrätts och disciplinmål klagande medgives rätt att insända besvärinlaga genom bud eller med posten. Enligt 69 och 78 §§ lagen om krigsdomstolar m. m. skall förklaring över anförda besvär infordras genom domstolens försorg. Däremot åligger det även i dessa mål klaganden att ingiva underrättens protokoll vid äventyr att han, efter föreläggande, förlorar sin talan. Risken härför lär dock, då klagande här i allmänhet äger utfå protokollen utan avgift, icke vara betydande. Beträffande ifrågavarande mål gälla alltså icke de skäl, hovrätten ovan anfört mot den föreslagna reformen i vad den avser mål från de allmänna domstolarna.

Vad slutligen angår frågan i vad mån person, som är i militär tjänstgöring, kan och bör beredas lättnader i fråga om fullföljd av mål från de allmänna domstolarna vill hovrätten anföra följande.

Under nu rådande förhållanden är det sannolikt, att militärer i många fall av sin tjänstgöring äro förhindrade att vederbörligen fullfölja och bevaka sin talan vid överdomstol. Det torde därför vara skäligt att lättnader härutinnan nu beredas dem, vilket däremot icke torde vara erforderligt under normala förhållanden. En lagstiftning i detta hänseende torde därför böra vara provisorisk.

I enlighet med vad hovrätten ovan anfört kan hovrätten icke tillstyrka

att lättnad beredes på det sätt att militär tillåtes att insända fullföljds- och andra inlagor direkt till domstolen utom möjligen såvitt angår insändande av vadeanmälan och vadepenning till rådhusrätt. Vid häradsrätt kan ju den där anställda kommissionären anlitas. Vad angår ingivande av inlagor och bevakande av talan i hovrätterna och nedre justitierevisionen torde det kunna ordnas så att — om militär myndighet i Stockholm och övriga hovrättsstäder icke finnes böra anlitas för ändamålet — varje hovrätt och nedre justitierevisionen förordnar en sin befattningshavare eller annan lämplig person att såsom kommissionär omhändertaga och ingiva från militärpersoner med posten inkomna fullföljdsinlagor. Såsom förutsättning för rätt att anlita kommissionären torde böra föreskrivas, att klaganden genom intyg av sådan militär myndighet, som i 6 § kungörelsen den 10 maj 1940 rörande tillämpning av 1940 års lag omförmäles, styrker att han på grund av sin tjänstgöring är hindrad att själv fullfölja och bevaka sin talan. Därjämte torde böra föreskrivas, att kommissionären, om klaganden förskotterar nödiga medel, är skyldig införskaffa och ingiva felande protokoll samt ombesörja fullgörandet av föreläggande i kommunikationsresolution. För sitt besvär torde kommissionären böra åtnjuta ersättning av allmänna medel. Erforderlig kännedom torde kunna bibringas allmänheten genom anslag å domstolarnas anslagstavlor.

Beträffande de särskilda bestämmelserna i lagutkastens ha i yttrandena framställts vissa erinringar.

Med avseende å den föreslagna lagen om rätt att insända inlagor i rättegång med posten m. m. erinrar *processlagberedningen*, att lagutkastet ägde mindre räckvidd än de föreskrifter i 10 § första och andra styckena i 1940 års lag som den nya lagen vore avsedd att ersätta. Berörda föreskrifter vore nämligen tillämpliga även beträffande handlingar vilka utom rättegång skulle ingivas till judiciell myndighet, som avsåges i lagrummet. Exempel härpå utgjorde konkursansökning; sådan ansökningshandling vore icke upptagen bland de handlingar, som enligt 204 § konkurslagen finge insändas med posten. Därest, såsom förordats i promemorian, första stycket i 10 § komme att upphävas skulle detta ha till följd, att ej ens under krigsförhållanden nu avsedda handlingar kunde insändas med posten. Den föreslagna lagen syntes därför böra givas samma räckvidd som första stycket i 10 §.

Liknande erinran göres av *föreningen Sveriges häradshövdingar* som tillägger att anledning torde vara att antaga, att de i 33 kap. 3 § nya rättegångsbalken stadgade grunder vore avsedda att vinna tillämpning även i fråga om inlagor och handlingar i ansökningsärenden utom rättegång.

Motsatt åsikt i denna fråga uttalas däremot av styrelsen för *föreningen Sveriges stadsdomare*. Efter att ha ifrågasatt, huruvida förslaget även avsåge ansöknings- och konkursärenden, yttrar styrelsen att den, om så vore fallet, bestämt avstyrkte en dylik anordning, samt åberopar därvid att det skulle framstå såsom synnerligen äventyrligt att exempelvis döma till hemskillnad eller äktenskapsskillnad eller att försätta en person i konkurs på grund av ansökning, som inkommit med posten och om vilken domstolen eller konkursdomaren faktiskt icke visste från vem den härrörde.

Hovrätten för övre Norrland anmärker, att förslaget syntes aktualisera

kravet på en bestämmelse om att part, som insände fullföljdsinlaga med posten, skulle vara skyldig att uppgiva sin adress; denna skulle visserligen ha antecknats i underrättens protokoll, men protokollet vore ej alltid tillgängligt för överinstansen då åtgärder skulle där vidtagas. *Svea hovrätt* yttrar, att det torde ankomma på hovrätterna att meddela de föreskrifter, vilka erfordrades beträffande införskaffande av felande uppgifter om klagandens adress m. m. samt att därvid samråd borde äga rum mellan hovrätternas presidenter till vinnande av enhetlig praxis.

I fråga om andra stycket anför styrelsen för *föreningen Sveriges stadsdomare*, att det syntes anmärkningsvärt, att upphävandet av nu gällande bestämmelser om att handling skall ingivas eller åtgärd vidtagas före visst klockslag på dagen i förslaget begränsats att gälla erläggande av vadepenning allenast vid skriftlig anmälan av vad och att följaktligen regeln i 26 kap. 1 § rättegångsbalken, enligt vilken vid rådhusrätt muntlig anmälan av vad skall göras före klockan tolv å sjunde dagen från utslagets dag, alljämt skulle bibehållas. Den rättssökande allmänheten kunde svårigen bibringas förståelse för en dylik anordning, som därtill icke hade någon motsvarighet i fråga om vadeanmälan vid häradsrätt. Enligt styrelsens mening borde den ifrågavarande bestämmelsen rörande vad utsträckas att gälla erläggande av vadepenning jämväl vid muntlig anmälan av vad. Även styrelsen för *Sveriges advokatsamfund* finner det vara mindre lämpligt, att vadetiden skulle vara olika allteftersom part använde det ena eller andra sättet för vadeanmälan, i det en dylik anordning kunde innebära en viss risk för rättsförluster.

Vad angår tiden för ikraftträdandet av den nya lagen hemställer *Svea hovrätt*, att lagen får träda i kraft vid utfärdandet. Om lagen skulle bli gällande först någon tid därefter, vore det nämligen att befara, att rättsförlust kunde uppkomma för klagande, som i dagspressen fått kännedom om den nya anordningen men förbisettt att densamma skulle gälla först från en senare dag.

Slutligen ha i två yttranden tillstyrkts krigshovrättens förut nämnda förslag om förlängning till tjugu dagar av besvärstiden beträffande utslag av fältskyssrätt. *Hovrätten för Övre Norrland* anför till stöd härför, att det otvivelaktigt vore viktigare att de rättssökande ej genom förbiseende av besvärstidens olika längd i olika fall utsattes för rättsförlust än att mål från fältskyssrätt, i den mån så verkligen bleve fallet, med den något kortare besvärstiden komme att avgöras några få dagar tidigare än eljest. *Processlagberedningen* anför:

Enligt beredningens uppfattning torde fördelarna av enhetliga fullföljdstider vara så väsentliga, att de måste anses överväga olägenheten av att avgörandet i högre rätt eller verkställighet av icke överklagat utslag med några dagar fördröjes. Enligt de förut omnämnda bestämmelser, som beredningen avser att föreslå, skola ock enhetliga fullföljdstider gälla vid talan mot krigsrätts avgöranden. Den huvudsynpunkt, som bör anläggas vid utmätande av tid för talans fullföljande, är, att parten erhåller tillräcklig beredsetid. I detta hänseende torde särskilt under fältförhållanden svårigheter möta att

iakttaga en knappt utmätt fullföljdstid. Även ur denna synpunkt torde alltså skäl föreligga för en utsträckning av fullföljdstiden i den riktning krigshovrätten förordat.

Departementschefen.

Vad militieombudsmannen anfört påkallar otvivelaktigt att åtgärder vidtagas för att minska risken av rättsförlust vid klagan i krigsrätts- och disciplinmål. Bland dem som yttrat sig i ärendet råder numera enighet därom att detta i första hand bör åvägabringas genom att, på sätt av krigshovrätten och i departementspromemorian föreslagits, klagande berättigas att insända besvärshandling med posten till den befälhavare eller krigsdomstol som är behörig att mottaga densamma. Även jag delar denna uppfattning. I överensstämmelse med vad som föreslagits i promemorian och, med blott ett undantag, tillstyrkts i samtliga däröver avgivna yttranden är jag också av den meningen att det icke bör ifrågakomma att införa sådan rätt på ett så vidsträckt område som den militära rättsskipningens utan att samtidigt medgiva motsvarande lättnad beträffande de allmänna domstolarna. På sätt hovrätten över Skåne och Blekinge samt jämväl Svea hovrätt anfört torde visserligen vissa olägenheter vara förknippade med en allmän lagstiftning av dylik innebörd, men i likhet med sistnämnda hovrätt finner jag dessa olägenheter icke vara av sådan beskaffenhet att de böra hindra förslagets genomförande.

Jag tillstyrker därför genomförandet av en allmän lag i huvudsaklig överensstämmelse med det vid promemorian fogade utkastet till lag om rätt att insända inlaga i rättegång med posten. Vissa smärre ändringar synas dock vara påkallade. Sålunda synes lagens räckvidd böra i viss mån utvidgas. Enligt utkastet skulle lagen avse inlaga eller annan handling i rättegång vid domstol och vid klagan över militär befälhavares beslut i disciplinmål. I två yttranden har, med erinran att 10 § i 1940 års fullmaktslag jämväl avser ansökningshandlingar som ej hänföra sig till rättegång, uttalats att den nya lagen borde erhålla samma omfattning. I ett annat yttrande har däremot hävdats en motsatt uppfattning, därvid särskilt erinrats om hemskillnads-, äktenskapsskillnads- och konkursansökningar. Att bibehålla olika regler i ifrågavarande hänseende för olika fall synes kunna medföra olägenheter för de rättssökande och är därför föga tillfredsställande. Ej heller synes det beträffande ansökningar förefinnas större risk att de skola vara tillkomna på obehörigt sätt än i fråga om andra handlingar, som enligt utkastet må inlämnas genom bud eller insändas med posten. Att märka är för övrigt att ansökningshandling redan enligt gällande rätt må inlämnas genom bud samt att enligt bestämmelse i domsagostadgan sådan handling må ingivas genom kommissionären, till vilken handlingen kan sändas med posten. På grund av vad nu anförts synes hinder icke möta mot att giva lagen samma räckvidd som 10 § i 1940 års lag.

I detta sammanhang vill jag anmärka att det synes vara lämpligt, att i domstolarnas fullföljdshänvisningar intages erinran om att part i fullföljdsinlaga bör tydligt ange vilket utslag som avses ävensom sin post-

adress. På sätt Svea hovrätt uttalat, synas de närmare regler, som av hovrätterna böra iakttagas för fullständiggande av inkomna inlagor, lämpligen böra fastställas av hovrätterna i samråd.

I anslutning till vad i två yttranden framhållits synes även beträffande muntlig vadeanmälan vid rådhusrätt böra meddelas föreskrift som sätter ur kraft det nuvarande stadgandet i rättegångsbalken 26 kap. 1 §, att vadeanmälan skall göras före klockan tolv å sista dagen för sådan anmälan. Föreskriften härom synes lämpligen böra upptagas i förevarande lag. Beträffande tiden för ikraftträdandet av lagen delar jag Svea hovrätts uppfattning, att lagen bör träda i kraft omedelbart efter dess utfärdande.

Utöver nu nämnda ändringar torde vissa redaktionella jämkningar av utkastet böra ske. Lagens rubrik torde böra vara: lag om rätt att i mål och ärenden som tillhöra domstols handläggning insända handlingar med posten m. m.

Vad angår 1940 års förut nämnda lag torde, såsom i departementspromemorian föreslagits, 10 § första och andra styckena böra upphävas samt lagen i övrigt erhålla förlängd giltighet, förslagsvis till och med den 30 juni 1945. Med anledning av upphävandet av nämnda stycken torde det återstående tredje stycket i 10 § böra erhålla en jämkad avfattning.

Vidkommande krigsrättsmålen synes, utöver vad nu angivits, i syfte att underlätta besvärsförfarandet böra meddelas föreskrift om angivande i fullföljdshänvisning av den befälhavare som är behörig mottaga besvärshandling. Såsom i promemorian föreslagits torde dylik föreskrift böra meddelas i administrativ ordning, och frågan därom anhåller jag att få anmäla senare.

Såsom en ytterligare åtgärd i nämnda syfte föreslogs av krigshovrätten att den nuvarande till femton dagar bestämda besvärstiden för överklagande av fältskyllräts utslag skulle förlängas till tjugu dagar, som gäller beträffande andra krigsrätter. På sätt i promemorian anmärkts har den ifrågasvarande besvärstiden fastställts så sent som under år 1941. Jämväl beträffande utslag av överkrigsrätt finnes i 76 § krigsdomstolslagen stadgad en besvärstid, likaledes å femton dagar, som avviker från den eljest gällande. Med hänsyn härtill och då dessa besvärstider komma att ånyo prövas i samband med de ändringar i krigsdomstolslagen som påkallas av den nya rättegångsbalken, synes det böra undvikas att vidtaga någon ändring i förevarande sammanhang. Iakttagandet av besvärstiderna, som skola angivas i fullföljdshänvisningarna, torde för övrigt komma att underlättas genom de ändringar i besvärsförfarandet som nu föreslås. Jag har fördenskull ansett mig icke böra upptaga krigshovrättens nämnda ändringsförslag.

I enlighet med vad sålunda anförts ha inom departementet upprättats förslag till

1) lag om rätt att i mål och ärenden som tillhöra domstols handläggning insända handlingar med posten m. m.; samt

2) lag om ändrad lydelse av 10 § lagen den 26 april 1940 (nr 272) med särskilda bestämmelser angående domstolarna och rättegången vid krig eller krigsfara m. m. så ock om fortsatt giltighet av samma lag.

Föredraganden hemställer, att lagrådets utlåtande över ifrågavarande lagförslag, av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar¹, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Sigrid Linders.

---

¹ Det under 2) upptagna lagförslaget, som är likalydande med motsvarande vid propositionen fogade lagförslag, har här uteslutits.

F ö r s l a g

till

L a g

**om rätt att i mål och ärenden som tillhöra domstols handläggning
insända handlingar med posten m. m.**

Härigenom förordnas som följer.

Inlaga eller annan handling som skall ingivas till domstol, domare eller nedre justitierevisionen må inlämnas genom bud eller insändas med posten i betalt brev. Vad nu sagts skall även gälla i fråga om handling som skall ingivas till militär befälhavare vid klagan över beslut i disciplinmål eller utslag av krigsdomstol. Inlämnas skriftlig vadeanmälan genom bud eller insändes den med posten, må jämväl vadepenning på enahanda sätt erläggas.

Handling, som inlämnas genom bud eller inkommer med posten, skall anses ingiven av den som undertecknat handlingen. Handlingen skall anses ingiven den dag då den inkom till mottagaren. Då handlingen inkommit, skall vad i lag eller författning är stadgat om skyldighet för part att tillika inställa sig anses iakttaget.

Vad i lag eller författning är stadgat därom, att handling skall ingivas eller åtgärd eljest företagas före visst klockslag å dagen, äge ej tillämpning i fråga om handling eller åtgärd som avses i denna lag, ej heller beträffande muntlig vadeanmälan och erläggande av vadepenning vid sådan anmälan.

Denna lag träder i kraft dagen efter den då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling och gäller intill den dag då rättegångsbalken den 18 juli 1942 träder i kraft.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 3 mars 1944.

Närvarande:

justitieråden ALSÉN,
LIND,
regeringsrådet EKLUND,
justitierådet ERICSSON.

Enligt lagrådet den 25 februari 1944 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 18 februari 1944, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättade förslag till *lag om rätt att i mål och ärenden som tillhöra domstols handläggning insända handlingar med posten m. m. samt till lag om ändrad lydelse av 10 § lagen den 26 april 1940 (nr 272) med särskilda bestämmelser angående domstolarna och rättegången vid krig eller krigsfara m. m. så ock om fortsatt giltighet av samma lag.*

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, föredrogos inför lagrådet av byråchefen för lagärenden i justitiedepartementet Nils Regner.

Det förstnämnda förslaget föranledde följande yttrande av lagrådet.

I 10 kap. utsökningslagen meddelas bestämmelser om klagan över utmätningssmans förfarande. Enligt 200 § skall klagan föras hos överexekutor. I tre olika fall är bestämd klagotid stadgad, nämligen i 201, 202 och 203 §§, varjämte i 204 § lämnas föreskrift om den rättsliga betydelsen av dessa tidsbestämmelser. Klagan skall framställas skriftligen och klagoskrift skall ingivas före klockan tolv å angiven dag. I 11 kap. utsökningslagen givas regler om besvär över beslut av överexekutor och hovrätt i utsökningsmål; besvären skola ingivas till hovrätten respektive nedre justitierevisionen före klockan tolv den dag besvärstiden utlöper. Med den räckvidd den föreslagna lagen erhållit kommer denna väl att avse besvärsskrift enligt 11 kap. men ej klagoskrift enligt 10 kap. Även om, såsom lärers anses, klagoskrift i anledning av utmätningssmans förfarande må kunna insändas med posten, skulle dock allt fortfarande i fråga om sådan klagoskrift gälla att skriften skall vara inkommen före klockan tolv å dagen. Det synes lagrådet som om, till undvikande av risken utav rättsförlust, anledning föreligger att så vidga tillämpningsområdet för lagen att den kommer att avse jämväl inlaga eller annan handling som skall ingivas till överexekutor.

Det senare förslaget lämnades utan erinran.

Ur protokollet:
Bertil Crona.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementensärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 10 mars 1944.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Bergquist, anmäler, efter gemensam beredning med chefen för försvarsdepartementet, lagrådets den 3 mars 1944 avgivna utlåtande över de den 18 februari 1944 till lagrådet remitterade förslagen till *lag om rätt att i mål och ärenden som tillhöra domstols handläggning insända handlingar med posten m. m. samt lag om ändrad lydelse av 10 § lagen den 26 april 1940 (nr 272) med särskilda bestämmelser angående domstolarna och rättegången vid krig eller krigsfara m. m. så ock om fortsatt giltighet av samma lag.*

Efter redogörelse för lagrådets utlåtande anför föredraganden, att han i anledning av vad lagrådet anfört funne det lämpligt, att förslaget till lag om rätt att i mål och ärenden som tillhöra domstols handläggning insända handlingar med posten m. m. underginge sådan ändring att det även komme att avse handlingar som skola ingivas till överexekutor vid klagan över utmätningensmans förfarande.

Föredraganden hemställer att förslagen, sistnämnda lagförslag med angiven ändring, måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Bertil Crona.